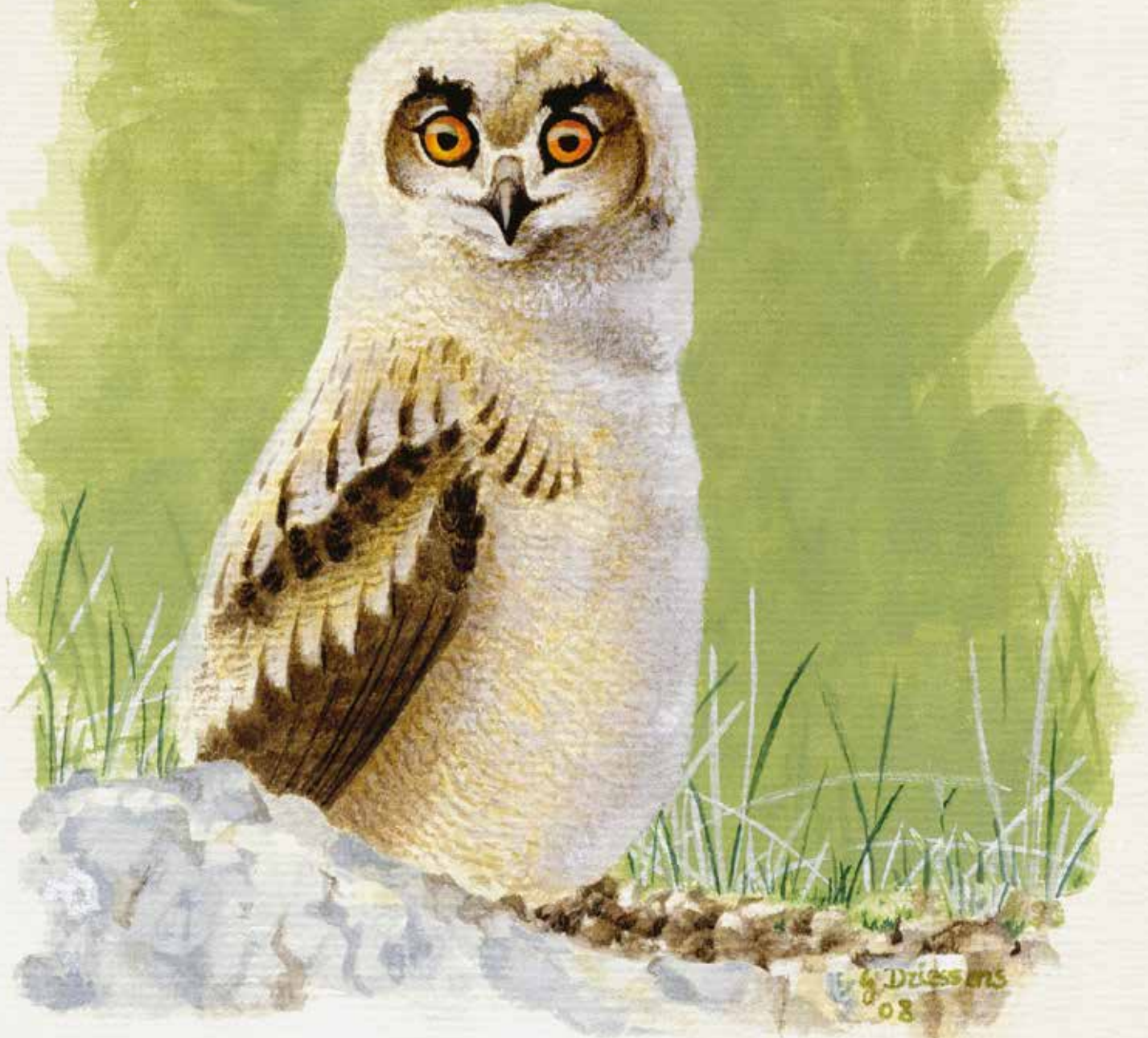


# Natuur.oriolus

België-Belgique  
P.B.  
Antwerpen X  
3/1485

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE | ERK. P706369 | APRIL-MEI-JUNI 2014 | JG 80 | NR 2  
NATUURPUNT | COXIESTRAAT 11 | B-2800 MECHELEN



Oehoe in Limburg

47

Matkop in Dendervallei

52

Eilanden en nestvlotjes  
voor Visdief

58

natuurpunt   
Studie

# Historische vogelcollecties De Blicck en Kiggen

› Justin Jansen

Via een tip kwam ik op het spoor van een vogelcollectie op het gemeentehuis te Weert in de Nederlandse provincie Limburg in augustus 2005. In de kelder van het gemeentehuis bleek een grote vogelcollectie te huizen (560 stuks waarvan 223 zonder etiket). Via Gunter De Smet kwam ik al snel te weten dat het de in België al geruime tijd verloren gewaande collectie De Blicck betrof. Door de conservator John van Cauteren, werd i.s.m. Hein van Grouw van Naturalis Biodiversity Center in Leiden een regeling getroffen met de Gemeente Weert voor een verhuizing van de collectie naar respectievelijk Brussel, Leiden en Maastricht. De collectie bestond uit verzamelingen van Jules De Blicck en Theodoor Kiggen.

## De Haan

De collectie werd bijeengebracht door Jacques (Jacobus) de Haan. De Haan werd geboren op 29 november 1902 in Weert en overleed hier op 27 maart 1985. Hij was geregeld in het veld te vinden en rapporteerde vaak aan Petrus Antonius Hens, die dankbaar van zijn gegevens gebruik maakte in de Avifauna's van Limburg (1926, 1932, 1948 & 1965) (Smit 1986, Voous 1995).

Tevens bleek De Haan een kleine privé verzameling vogels te hebben (25 stuks), die door vondsten en giften bij elkaar gebracht werd (zoals twee Zwarte Ibsissen *Plegadis falcinellis* uit een groepje van 14 vogels welke bij Hunsel verbleven in 1932). Zo werd een Woudaap *Ixobrychus minutus* (2<sup>de</sup> kalenderjaar vrouwtje) verzonden naar de firma Bouten in Venlo in juli 1928, waar de vogel in beginnende staat van ontbinding arriveerde. Ook zond De Haan verse vogels naar anderen zoals een Blauwborst *Luscinia svecica* en een witte Grauwe Gors *Emberiza calandra* naar Hens, die deze zelf prepareerde (o.a. brief 31 maart 1927). Ook belandde een Visarend *Pandion haliaetus* via De Haan in het Zoölogisch Museum in Amsterdam (gevonden op 24 september 1947 in Weert). Een deel van zijn verzameling bestaande uit *Hymenoptera* en *Coleoptera* werd vernietigd tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De Haan kocht in februari 1926 een verzameling vogels bestaande uit 125 stuks en startte hiermee zijn collectie. Later bezocht De Haan samen met Hens op 3 juni 1961 de collectie Kiggen te Molenbeersel. Maar wanneer deze daadwerkelijk naar Weert kwam is onduidelijk. De Haan deed op een veiling in Wijnegem bij Antwerpen op 20 juni 1963 voor 4.020 BF aankopen namens het Museum te Weert uit de vogelcollectie van De Blicck. Ook kocht De Haan vogels bij Karel Mollen (valkenier te Valkenswaard). Bovendien werden vogels uit

andere collecties verworven zoals een Zwarte Ooievaar *Ciconia nigra* uit de collectie van de Ursulinen. Dit betrof de eerste voor Limburg, deze vogel was verzameld tussen 1890 en 1900 te Weert (per brief aan Hens in november 1924). In juni 1985 werd de hele collectie aan de gemeente geschonken door de erven De Haan.

## De collecties De Haan

Naar Leiden gingen 237 vogels en enkele zoogdieren. Onbekend of dit inclusief de vogels waren welke naar Brussel zijn verhuisd (Emile Haanen in lit.). Naar Maastricht gingen 80 vogels, 1200 vlinders en drie zoogdieren. De vogels van Kiggen werden geregistreerd onder het nummer 30.630 en de 53 vogels dragen de nummers 73.110 tot 73.162 in Brussel, de vogels van De Blicck werden geregistreerd onder nummer 30.630 en de 142 vogels hebben de nummers 73.163 tot 73.304 in Brussel. De collectie van circa 100 stuks die getuige de onderzijde van de voetplankjes ooit behoorde aan de kloosterorde van de Zusters Ursulinen (in 1955 aan de Gemeente Weert overgedragen), is verspreid geraakt naar Leiden en Maastricht (meestal niet geëtiketteerd). De eiercollectie, met o.a. een ei van Poelsnip *Gallinago media*, Notenkraker *Nucifraga caryocatactes* en Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* was ongedateerd (er resteerden nog 112 eieren (september 2005), een groot deel van de 108 legseldoosjes was leeg) en werd weggegooid. Diverse stukken waren van elders afkomstig zoals Hoensbroek (o.a. volwassen Roze Spreeuw *Pastor roseus*, zomerkleed man Morinelplevier) en Tilburg (Bosuil *Strix aluco*, Jan-van-Gent *Morus bassanus*). Ook enkele exoten zoals o.a. Kleine Paradijsvogel *Paradisaea minor*, Alpenkauw *Pyrrhocorax graculus* en Groene Reiger *Butorides virescens* waren aanwezig (echter slechts een zeer klein deel van de verzameling). Thans zijn nog enkele vogels uit de educatieve collectie van de Ursulinen aanwezig in Weert.



› Kleinste Jager *Stercorarius longicaudus*, juveniel (verzameld te Molenbeersel, Limburg, augustus 1958), Gemeentehuis Weert, 5 september 2005 (Justin Jansen). Uit de collectie Kiggen.

## Kiggen

Theodoor Wilhelmus Hubertus Kiggen werd geboren op 15 januari 1903 in Molenbeersel en overleed te Kinrooi op 15 juli 1978. Kiggen was voornamelijk een lokale verzamelaar, die de herkomst van de vogels niet altijd bijhield. Voorbeelden zijn een jong mannetje Pestvogel *Bombycilla garrulus*, een Waterspreeuw *Cinclus cinclus* en een Morinelplevier. De gedocumenteerde vogels zijn een Aalscholver *Phalacrocorax carbo* (Maaseik, 12 februari 1917), een Zwarte Ooievaar (Molenbeersel, 15 augustus 1928), een Middelste Zaagbek *Mergus serrator* (vrouwtje, Maaseik) en een Kleinste Jager *Stercorarius longicaudus* (juveniel, Molenbeersel, augustus 1958). Vermoedelijk kwam de collectie in 1958 naar Weert.



▶ Alpenheggenmus *Prunella collaris*, adult mannetje (verzameld te Antwerpen, 2 januari 1932), Gemeentehuis Weert, 5 september 2005 (Justin Jansen).  
Uit de collectie De Blicck.

### De Blicck

Jules Desideratus De Blicck geboren op 4 september 1895 in Antwerpen en gestorven op 8 februari 1960 in Wijnegem, was een bekend ornitholoog. De Blicck verzamelde voornamelijk rond Antwerpen, maar kocht ook vogels van andere verzamelaars zoals Van Laethem uit Hoboken. De Blicck publiceerde vooral over zeldzame vogels en over vogeltrek, zowel in *Wielewaal* als in *De Giervalk* (*Gerfaut*). In de uit 142 vogels bestaande verzameling bevonden zich diverse bijzondere soorten zoals: Alpenheggenmus *Prunella collaris* (mannetje, Antwerpen, 2 januari 1932) (*Gerfaut* 22 (3); 135-136), Kortteenleeuwerik *Calandrella brachydactyla* (Hoboken, 20 november 1943 & Wijnegem, november 1914), Papegaaiduiker *Fratercula arctica* (ten noorden van Doel langs de Schelde, 22 december 1950) (*Wielewaal* 17; 90), Siberische Taling *Anas formosa* (vrouwetje, Sinaai januari 1931) (*Giervalk* 1939; 171), Dwergooruil *Otus scops* (Stembert,



▶ Morinelleplevier *Charadrius morinellus*, juveniel, (verzameld te "Schelde", Antwerpen, in juli 1938), Gemeentehuis Weert, 5 september 2005 (Justin Jansen).  
Uit de collectie de Blicck.

In combinatie met een adult mannetje erg opvallend omdat het mannetje voor jongen zorgt in het broedgebied. Indien de eerste eileg midden mei plaatsvond zou dit met een broedduur van ca. 26 dagen en het vliegvlug worden van de jongen op ca. 28 dagen dit een lokaal broedpaartje kunnen geweest zijn en derhalve (mogelijk) een nieuwe broedvogelsoort voor België.

november 1929), Purperreiger *Ardea purpurea* (Hoboken, 4 april 1932 & Kalmthout, 16 augustus 1931), Duinpieper *Anthus campestris* (Kontich, oktober 1929), Poelsnip (juveniel vrouwetje, Schelde, 4 oktober 1954), Grauwe Franjepoot *Phalaropus lobatus* (Rijkevorsel, 1 oktober 1952), Zwarte Zeekoet *Cephus grylle* (waarschijnlijk in Knokke, 26 oktober 1912), Roodkopklauwier *Lanius senator* (Wijnegem, april 1929), Zwarte Wouw *Milvus migrans* (mannetje, Deurne, 13 mei 1957), Rode Wouw *Milvus milvus* (Wuustwezel, 22 oktober 1931), Morinelleplevier *Charadrius morinellus* (mannetje zomerkleed en juveniel, Schelde, juli 1938) en Witooggeend *Aythya nyroca* (Antwerpen 1 november 1927). Verder bevatte de collectie ook een uit Nederland afkomstige Kuifaalscholver *Phalacrocorax aristotelis* (vrouwetje, Bath, Zeeland, 6 januari 1953).

**BELANGRIJK:** Voor een volledig inhoudsoverzicht van de collecties de Blicck en Kiggen zie tabellen op [www.natuurpunt.be/oriolus](http://www.natuurpunt.be/oriolus). De aangehaalde brieven in dit stuk tussen de Haan en Hens zijn aanwezig in het gemeentearchief in Weert en Naturalis.

### Dankwoord

Dit artikel was niet mogelijk geweest zonder hulp van John van Cauteren, Gunter De Smet, Ruud Vlek, Hein van Grouw, Fokeline Dingemans en Emile Haanen.

Justin J.F.J. Jansen, Ravelijn 6, 5361 EJ Grave, Nederland  
[justin.jansen@gmail.com](mailto:justin.jansen@gmail.com)

### Referenties

- Smit P. 1986. *Hendrik Engel's Alphabetical list of Dutch zoological cabinets and menageries*. Amsterdam  
Voous K.H. 1995. *In de Ban van Vogels*. Ornithologisch Biografisch Woordenboek van Nederland. Huizen.